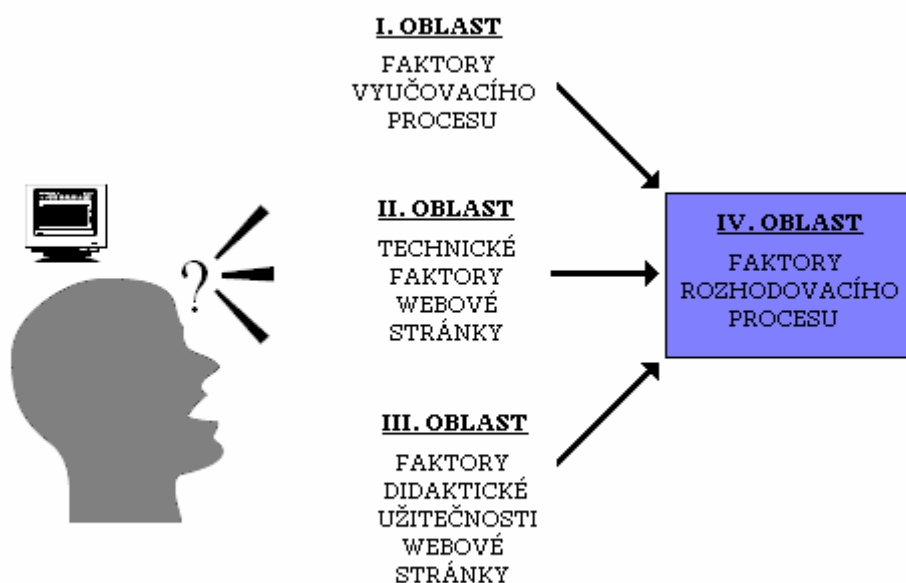

EVALUAČNÍ NÁSTROJ WEBOVÝCH STRÁNEK PRO UČITELE

Mgr. Filip Klobušický

2005

Tento nástroj vznikl v rámci diplomové práce Pedagogická evaluace webových stránek – k problematice konstrukce evaluačního nástroje pro učitele, která byla úspěšně obhájena na Ústavu pedagogických věd na FF MU v roce 2005.
Vedoucím práce byl Jiří Zounek.

Průvodní slovo

Vážená paní učitelko, vážený pane učiteli,
do ruky se Vám dostává nový evaluační nástroj pro posouzení užitečnosti webové stránky, kterou chcete z nějakého důvodu ve výuce využít. Tento nástroj je vytvořen přednostně pro Vás, lidi z praxe. Cílem tohoto evaluačního nástroje je, aby se Vám stal pomocníkem při rozhodování, kterých musíte učinit denně desítky.

Předložený evaluační nástroj je koncipován tak, že vyžaduje po Vás, učitelích, poměrně vysokou aktivitu. Aby byl pro Vás výsledek evaluace užitečný, je nutné postupovat přesně podle uvedených instrukcí. V opačném případě by Vaše práce nemusela být úspěšná. Pročtěte si prosím pozorně uvedené teze v úvodní části, neboť v nich je skryta hlavní myšlenka či filozofie toho, jak při práci s webovými stránkami ve vyučování pracovat a jak lze jejich možnosti využití efektivně zužitkovat.

Při prvním použití nového evaluačního nástroje může trvat jedno zhodnocení relativně delší dobu. Avšak s přibývajícím praxí Vám půjde práce rychleji a správné posouzení webu se pro Vás časem stane hračkou. Jako u všeho je to věc rutiny. Nenechte se proto odradit počáteční rozvleklostí při práci s ním.

Přáním tvůrce předloženého evaluačního nástroje je, abyste našli dokázali zhodnotit poněkud „chaotickou“ učební pomůckou – Internet. Každá učební pomůcka totiž musí mít ve vyučování svůj didaktický smysl. K zjištění této informace by Vám měl být nápomocen tento nový evaluační nástroj.

Přeji příjemnou práci ...

Cíl nového evaluačního nástroje

Hlavním cílem nového evaluačního nástroje webových stránek, které mají být nasazeny ve výuce za účelem vzdělávání, je dát učitelům rychlou odpověď na to, zda je potenciálně efektivní využít těchto stránek jako adekvátní učební pomůcky vzhledem k vzdělávacímu cíli výuky.

Z výše stanoveného cíle vyplývají výstupy evaluačního nástroje, které jsou pomocí něho zjistitelné a které nikoliv:

CO ZJISTIT LZE	CO ZJISTIT NELZE
<ul style="list-style-type: none">• v souladu se vzdělávacím cílem je adekvátní evaluované webové stránky použít / nepoužít• vzdělávacího cíle je s použitím posuzovaných webových stránek možno / nemožno dosáhnout• práce s posuzovaným webem bude s nejvyšší pravděpodobností efektivní / neefektivní• budou odhalena potenciální nebezpečí zabráňující dosažení vzdělávacího cíle	<ul style="list-style-type: none">• vzdělávacího cíle bylo / nebylo s použitím posuzovaných webových stránek splněno• práce s posuzovaným webem byla / nebyla efektivní• nebudou nalezeny všechny možnosti využití ani všechna nebezpečí posuzovaného webu• nebude komplexně zevaluována kvalita posuzovaného webu

Přehled zjištění, které lze či nelze pomocí nového evaluačního nástroje získat, dává zřejmě najevo, že obsah tohoto nástroje se nezabývá šetřením produktů vyučovacího procesu (např. výsledky žáků apod.), nýbrž jeho potenciální efektivností (např. adekvátnost nasazení webu do výuky). Zjišťujeme tedy jednu z vlastností evaluace učební pomůcky.

Kategorie vzdělávacího cíle, která je pro práci s tímto evaluačním nástrojem klíčová, je nezávisle proměnná, jež dává každému jednotlivému případu evaluace charakter konkrétní situace. Kvůli této kategorii mohou být jednotlivé weby posuzovány v konkrétních pedagogických situacích.

Tento evaluační nástroj Vám sice nikdy nedá zcela jednoznačnou odpověď, zda je vhodné posuzovanou webovou stránku ve výuce použít či nikoliv. Nástroj dokáže pomoci systematicky poskládat argumenty vyslovující se pro jeho použití či nepoužití ve výuce. Rozhodně Vám ale přinejmenším naznačí, jak o těchto věcech přemýšlet. Tím, že mnoho učitelů jakoukoliv evaluaci webových stránek vůbec neprovádí, dochází k jejich neefektivnímu využívání, což v mnoha případech nakonec učitele od tohoto způsobu práce odradí. Takový dopad na začleňování se ICT do vzdělávání si jistě přeje jen málokdo.

Úvodní teze

Tyto úvodní teze mají za úkol ujednotit si pohled na evaluovaný objekt. Jedná se o učební pomůcku, jejíž využívání zatím ještě nepatří při standardním vyučovacím procesu k běžné záležitosti. Tyto teze jsou jakousi základní filozofií celého evaluačního nástroje a jejich akceptace (přínejmenším tolerance) z Vaší strany je tedy žádoucí.

- Využívejte Internetu ke splnění vzdělávacího cíle jako možné učební pomůcky, tzn. stanovte si nejprve vzdělávací cíl a pak posuzujte, zda je pro jeho dosažení určitá webová stránka adekvátní. Nehleďte vzdělávací cíl na základě toho, co je v nabídce webových stránek k dispozici!
- Nespoléhejte na Internet jako na klíčový didaktický prostředek. Mějte na paměti, že síť WWW je stále ještě v ranném vývoji, a proto také značně nestabilní. Využívejte tedy Internetu jako jedné z mnoha, zpravidla doplňkové učební pomůcky.
- Ověřte si před každou prací v hodině, zda je posouzený web právě nyní dostupný.
- Pracujte vždy s konkrétními webovými stránkami, jejichž kvalitu jste si dopředu pro daný účel posoudili. Věnujte zvýšenou pozornost hypertextovým odkazům, prověřujte je – mohou být prospěšné, ale taky značně závadné.
- Projděte si před použitím webu ve výuce pečlivě celou jeho strukturu. Všimněte si všech jeho „zákoutí“ a zejména také hypertextových odkazů.
- Nenechávejte žáky surfovat, vyhledávat či jinak „marnit čas“. Žáci musí pracovat vždy takovým způsobem, který jim určíte a který je v souladu se vzdělávacím cílem.
- Nepodceňujte znalosti žáků při práci s Internetem. Mnohdy umí po technické stránce zacházet s tímto médiem lépe než Vy. „Nemachrujte“ proto – snažte se být lepší v užitečném zacházení s Internetem, které vede k získávání smysluplných vědomostí. K tomuto přístupu veďte i své žáky.
- Využívejte přednostně vzdělávacích webových stránek. Ve valné většině případů jsou na nich materiály didakticky upravené. Usnadní to práci Vám i Vaším žákům.*
- Tvořte si vlastní databáze. Uchovávejte si v písemné nebo elektronické formě informace o tom, kterých webů jste kdy a s jakým vzdělávacím cílem využívali, jak dopadla předem provedená evaluace, zda se podařilo dosáhnout vzdělávacího cíle, jaký jste měli z vyučování pocit Vy a jaký Vaši žáci atd. Vlastní zkušenosti jsou nejcennější, avšak rádi se zapomínají.

* Doporučit lze např. publikaci: ZOUNEK, Jiří, KRÍŽ, Rostislav. *Internet nejen pro pedagogy*. Praha: Grada, 2001. Dále jsou k dispozici různé servery na Internetu – např. www.spomocnik.cz, www.ceskaskola.cz aj.

Evaluační protokol

I. oblast – faktory vyučovacího procesu

Faktory vzdělávacího procesu budeme považovat za základní východisko celé pedagogické evaluace webových stránek. Pozornost k nim nelze utlačovat na úkor technických kvalit jakéhokoliv didaktického prostředku nebo s nimi dokonce vůbec nepracovat. Abyste se nenechali posuzovaným webem ovlivnit, začíná evaluace od stanovení faktorů vzdělávacího procesu. **Věnujte stanovení jednotlivých prvků ve vyučovacím procesu zvýšenou pozornost.**

I. 1. Základní otázka vzdělávacího procesu zní *PROČ?* – **stanovte vzdělávací cíl výuky.** (Př. naučit žáky pracovat s on-line překladovými slovníky pro německý jazyk; vyhledat požadované informace o planetách sluneční soustavy apod. Buďte co nejvíce konkrétní, podobně jako když si stanovujete cíl na jednu vyučovací hodinu. Vágní a nejasné cíle svědčí o Vaší nejistotě, čeho vlastně chcete dosáhnout. Pamatujte, že uvědomit si vzdělávací cíl, znamená vést výuky smysluplným směrem.)

I. 2. S cílem vzdělávacího procesu vždy úzce souvisí obsah. Musíte si ujasnit *CO?* – je obsahovou náplní cíle výuky? **Napište, s čím chcete na navštívené webové stránce pracovat.** (Př. didakticky upravené texty na www...., diskusní fóra on-line deníků I-Dnes a Lidové noviny; testy na procvičení gramatiky na serveru Angličtina na Internetu apod. Snažte se být opět co nejvíce přesní.)

I. 3. Poměrně komplikovanější je uvědomit si, *JAK?* budete chtít pracovat? **Musíte si ujasnit formu a metodu výuky** (obojí v závislosti na charakteru zvoleného vzdělávacího cíle).

I. 3A. **Zvolte si organizační formu práce** (vyberte 1 variantu, kombinace více variant je možná jen v ojedinělých případech):

- a) individualizovaná práce (žák pracuje samostatně)
 - b) skupinová práce (žáci pracují ve skupinkách)
 - c) kooperativní práce (žáci pracují samostatně, ale na společném úkolu celé skupiny)
 - d) klasické frontální vyučování s využitím Internetu
 - e) domácí příprava
 - f) jiná forma – specifikujte jaká (např. e-konference, beseda přes ICQ, ...)
-

I.3B. Zvolte si metodu práce z didaktického aspektu (můžete vybrat i více variant):

- a) vysvětlování, výklad, přednáška apod. (s podporou Internetu)
 - b) rozhovor, dialog, diskuse apod. (přes e-mail, diskusní fórum,...)
 - c) testy, kvízy, logické problémy, ...
 - d) metody práce s textovým či multimediálním materiálem (např. vyhledávání textů nebo videosekvencí, vyhledávání v textu, práce s obrázky, fotkami, ...)
 - e) vytváření vlastních prací s podporou Internetu (psaní a tvorba textů či jiných multimediálních materiálů,...)
 - f) jiná metoda – specifikujte jaká (např. didaktická hra, předvádění modelů, ...)
-

I.3C. O prostředku již není pochyb – rozhodli jste využít Internetu a jeho služeb WWW. Přesto je třeba ještě prověřit následující faktory související s hardwarovým a softwarovým zabezpečením, které umožňuje práci s Internetem realizovat:

Uved'te počet počítačů na jednoho žáka při zamýšlené práci na Internetu:

Uved'te další hardwarové nebo softwarové požadavky, které souvisí s naplněním vzdělávacího cíle (např. tiskárna, skener, Outlook, Excel, Word, ICQ apod.):

Projednejte se správcem sítě nebo jiným zaměstnancem zodpovědným za provoz ICT ve škole, co zamýšlíte s žáky na počítačích dělat. Tito lidé se obvykle nejlépe orientují v možnostech, které jsou realizovatelné vzhledem k hard a softwarovému vybavení internetových učeben. **Zvláště pokud se chystáte dělat cokoli poprvé, nepodceňujte tuto činnost. V případě možných problémů si udělejte poznámky.** (Je lepší výuku nezrealizovat vůbec, než aby se Vaše plány neočekávaně zhroutily během výuky. V případě mnoha problémů lze upravit vzdělávací cíl výuky a začít znovu.)

I.4 Zvolená práce je určena pro Vaše žáky. U kategorie *KOMU?* si všimněte dobře vlastností žáků, které mohou ovlivnit práci s webovými stránkami.

I.4A. Zaznamenejte si věk žáků, popřípadě školní ročník:

I.4B. Pokuste strážlivě odhadnout znalosti žáků při práci s počítačem (vyberte 1 možnost – vycházejte ze znalostí většiny žáků):

- a) žádné nebo téměř nulové znalosti (žáci znají maximálně určité základní operace, ale neumí se systematicky orientovat při práci s operačním a základním softwarem)
- b) začátečníci (žáci postupně začínají systematicky zvládat práci s počítačem a s Internetem)
- c) standardního uživatele (žáci využívají počítač, e- mail či Internet běžně jako nástroje při svých zájmech a při vyučování, avšak hlouběji se o technologie nezajímají)
- d) pokročilí uživatelé (pracují bez problémů s počítačem, Internetem, jsou schopni i dílčích oprav či úprav programů nebo počítače samotného, sledují novinky v ICT)
- e) „profesionálové“ (žáci jsou schopni programovat)

I.4C. Poznamenejte si zvláštní znaky jednotlivých žáků či třídy (skupiny) jako celku, které mohou ovlivnit práci s webovými stránkami (např. žáci jsou zrakově hendikepovaní; nadprůměrně inteligentní; s poruchami udržet dlouhodoběji pozornost;...) - není nutné vyplňovat:

I.5. Výstupem každé vyučovací jednotky má být splněný cíl práce. Napište, co očekáváte jako výsledek této práce (např. vytištěné protokol laboratorní práce, vyřešený test preposlaný na e-mail učitele apod.):

II. oblast – technické faktory webové stránky

Vedle pedagogických znaků vyučovacího procesu je nutné podívat se na technické znaky didaktického prostředku. Ve druhé oblasti zájmu si budeme všimnout obecných kvalitativních prvků webových stránek. **Projděte pečlivě následující kritéria sledující kvalitu webových stránek.**

II.1. Doplňte následující orientační prvky webových stránek. (Absence jakéhokoliv z nich vypovídá o nevěrohodnosti zdroje, z kterého čerpáte – je to, jako kdybyste pracovali s učebnicí, u které nebude uveden autor či jiný bibliografický údaj.)

- 1) identifikace stránky: www. _____
- 2) jméno stránky:
- 3) autoři stránky:
- 4) datum vytvoření / aktualizace stránky:

Všimněte si absence a nestandardních projevů u těchto orientačních prvků a udělejte si v takovém případě poznámky: stálost adresy, rychlost a spolehlivost „naběhnutí“ stránky, informace o autorovi stránky a jeho kvalifikace vzhledem k odbornosti textů, garance stránek, stáří (aktualizace) stránek, ...

II.2. Navigační prvky (označte, zda existují či nikoliv):

1) obsahová lišta	- na domovské stránce	ANO / NE
	- stálý obsah v bočním rámečku (frame)	ANO / NE
2) zobrazení navigačního systému (rozumí se zobrazení, znázornění struktury celé webové stránky)	- zobrazený na domovské stránce	ANO / NE
	- vždy zobrazený (např. na postranní liště)	ANO / NE
	- zobrazený na zvláštní straně (structure-site)	ANO / NE
3) hypertextové odkazy	- na domovské stránce	ANO / NE
	- na nižší úrovni	ANO / NE
4) nástrojová lišta (tisk, krok zpět, homepage, apod.)		ANO / NE
5) seznamy (jmenné, věcné, obrázků, ...)		ANO / NE
6) vlastní (interní) vyhledávací nástroj		ANO / NE
7) jiné navigační prvky, uveďte jaké (např. abecední seznam, ...)?		
-

Všímejte si absence a nestandardních projevů u těchto orientačních prvků a udělejte si v takovém případě poznámky: (Při úplné absenci prvních dvou bodů se práce s Internetem ve výuce stává vždy problematická, ne však nemožná – hrozí nebezpečí jevu „lost in hyperspace“, kdy se žáci nejsou schopni ve webových stránkách zorientovat. Hypertextovým odkazům věnujte zvýšenou pozornost – jsou důležitým prvkem, které mohou práci ulehčit, ale také značně zkomplikovat nebo dokonce zhatit – proto je vždy a nejlépe všechny prověřujte. Důležitost dalších navigačních prvků závisí na konkrétním cíli. U všech navigačních prvků si všímejte jejich pravdivosti, svížnosti, smysluplnosti atd.)

--

II.3. Rozvržení zobrazované stránky (screen lay-out) a emoční prvky:

Posouzení těchto kvalitativních prvků je vždy subjektivní záležitostí. Stránku, kterou Vy budete považovat za zajímavě a účelově rozvrženou, mohou Vaši žáci shledávat jako fádni a nepraktickou a naopak. **Najděte tři podle Vašeho soudu nejlépe povedené a tři nejvíce rušivé jevy v tomto ohledu:** (Př. kombinace jednotlivých elementů na zobrazované ploše; jednota, přehlednost a přívětivost stránky; výběr barev, velikost a typ písma; používání animací; vhodnost bannerů či jiných reklamních prvků; jednota domovské a ostatních stránek atd. – tento úkol vyžaduje z Vaší strany velkou kreativitu. Mimo jiné myslíte na estetický rozvoj Vašich žáků.)

<u>Povedené elementy</u>
1)
2)
3)

<u>Rušivé elementy</u>
1)
2)
3)

Všímejte si i jiných (nestandardních) projevů a popřípadě je zaznamenejte (např. užití cizího jazyka, užití nestandardní velikosti zobrazení apod.):

--

Ke kvalitativním prvkům webových stránek dále patří obsahové a interaktivní prvky. Ty jsou z důvodů přímého vztahu k didaktické užitečnosti webových stránek podrobně prošetřovány ve III. oblasti.

III. oblast – faktory didaktické užitečnosti webové stránky

Ve třetí oblasti zájmu se pozornost upírá na přímé didaktické (resp. pedagogické) využití webových stránek. Mimo to se budeme koncentrovat na možné didakticky nevhodné prvky, které mohou dosažení vzdělávacího cíle zproblematizovat, popřípadě mu zcela zamezit.

Postupujte podle instrukcí u bodů týkajících se didaktických možností a didakticky závadných elementů u posuzovaných webových stránek.

III.1 Didaktické možnosti využití webových stránek ve výuce jsou natolik široké, že jich nelze využít všech najednou za účelem dosažení jednoho vzdělávacího cíle. **Zakřížkujte si nejprve pouze ty možnosti využití, které mají vztah k Vámi výše uvedenému vzdělávacímu cíli, potažmo obsahu. Může to být jenom jedna kategorie, ale může jich být i více. Poté pracujte pouze s těmi kategoriemi, které jste si označili.**

- Práce s texty a dalšími materiály – zdroj informací (kritérium III.1A., strana IX)**
- Interaktivita a komunikace (III.1B., s. X)**
- Práce s hypertextem a hypertextovými odkazy (III.1C., s. XI)**
- Testování (III.1D., s. XII)**
- Multimedialita (III.1E., s. XIII)**
- Vlastní publikování (III.1F., s. XIII)**
- Kooperace – projektová výuka (III.1G., s. XIV)**
- Jiné možnosti využití (III.1H., s. XIV)**

!!!Poté, co projdete pro Vás v tuto chvíli důležité kategorie, pokračujte na s. XV kategorií č. III.2!!!

III.1A. Práce s texty a dalšími materiály – zdroj informací

Pokud mají být informace získané z webové stránky přínosné, musíte posoudit, zda jsou tyto informace (zakroužkujte na stupnici 1 - 5 jako u školních známek; 1 = nejlepší kvalita X 5 = velmi špatná kvalita):

- a) **obsahově relevantní** (zdroje, z kterých materiály vychází a jejich důvěryhodnost; autory materiálů; odbornost autorů a materiálů; důkazy a údaje podporující tvrzení autora; odkazy na další zdroje; pluralita pohledů a názorů; objektivita apod.)

1 – 2 – 3 – 4 – 5

- b) **zasazeny do souvislostí s tím, co již žáci znají** (kontext s běžně probíraným učivem; možnost návaznosti na další materiály na tomto webu nebo jinde apod.)

1 – 2 – 3 – 4 – 5

- c) **upraveny (nejlépe didakticky zpracovány) tak, aby je žáci mohli vnímat, přijímat a zpracovávat** (organizace textu a dalších materiálů, jejich systematičnost a přehlednost; přiměřenost a obtížnost vzhledem k věku a úrovni žáků apod.)

1 – 2 – 3 – 4 – 5

Při negativním posudku výše uvedených bodů (stačí 1x „5“ či vícekrát „4“) se šance na efektivní dosažení cíle výrazně snižuje.

Pouhé pasivní přijetí informací nemá prakticky žádný didaktický smysl.
K efektivnímu splnění vzdělávacího cíle je nutné využít některých dalších aktivit žáků. Označte činnost, kterou zamýšlíte vzhledem k naplnění vzdělávacího cíle realizovat (v případě, že chcete, aby žáci informace skutečně jen pasivně přijali – např. jako doplnění učiva, potom s touto částí evaluačního protokolu nepracujte):

a) vyhledání informací z textu	ANO / NE
b) porozumění informacím	ANO / NE
c) využití informací k vyřešení úlohy	ANO / NE
d) posouzení kvality informací	ANO / NE
e) další prezentace informací	ANO / NE
f) jiná aktivita žáků, запиšte jaká	

Sledujte, zda lze na posuzovaném webu pracovat s materiály, které jste vybrali podle výše uvedených bodů. Zapište si, co podle Vás nevyhovuje realizaci zamýšlené činnosti a poznamenejte si, co Vás spontánně napadá pro další aktivizaci žáků:

Co nevyhovuje	Další nápady

III.1B. Interaktivita a komunikace

Označte, zda využijete následujících interaktivních prvků vzhledem k vzdělávacímu cíli (lze vybrat více variant):

a) práce s informacemi a jejich volba podle vlastního uvážení	ANO / NE
b) využití hyperlinků a rozšíření tak spektra základních informací	ANO / NE
c) přepracování původní informace	ANO / NE
d) řešení problémů (s podporou programovaného učení)	ANO / NE
e) využití simulací	ANO / NE
f) vedení tzv. sokratický dialogu	ANO / NE
g) vedení dialogů či diskusí s dalšími uživateli	ANO / NE
h) jiné využití komunikace či interaktivní činnosti, napište jaké	

Sledujte, zda lze využít na posuzovaném webu výše uvedených interaktivních prvků, které jste vybrali. Zapište si, pokud jste našli nějaký problém, který by mohl zproblematizovat dosažení vzdělávacího cíle nebo mu zcela zabránit:

V případě, že chcete využít některé služby umožňující komunikovat v síti WWW, sledujte, zda k tomu máte softwarové vybavení, popř. zda je daný web tímto komunikačním nástrojem vybaven: e-mail, ICQ, e-konference, diskusní fóra, ...)

Komunikační služba	Chci využít	Je vybaven
e-mail	ANO / NE	ANO / NE
chat	ANO / NE	ANO / NE
ICQ	ANO / NE	ANO / NE
e-konference	ANO / NE	ANO / NE
diskusní fórum	ANO / NE	ANO / NE
jiný způsob komunikace: _____	ANO / NE	ANO / NE

V případě neshody ANO / NE v rámci jednoho řádku nelze zamýšlené služby využít!

V případě, kdy žáci nějakým způsobem komunikují s dalšími návštěvníky www-slужeb, musí si nést za své zveřejněné názory vlastní zodpovědnost. Zaznamenejte si, na co musíte dohlížet, aby byly splněny etické zásady projevů na Internetu (kontrola všeho – relevance, obsah vyjádření; kontrola určitých zveřejněných vyjádření; partneři komunikace apod.):

III.1C. Práce s hypertextem a hypertextovými odkazy

Projděte si dopředu celou strukturu webové stránky a všechny hypertextové odkazy (pokud je to ve Vašich silách). I na seriózních stránkách se mohou vyskytovat hyperlinky k stránkám nevhodným či závadným. **Poznamenejte si, které přímé hyperlinky jsou vhodné pro práci k dosažení vzdělávacího cíle a které jsou nevhodné nebo dokonce závadné.**

Vhodné odkazy

Nevhodné (závadné) odkazy

Všímejte si navigačních prvků v rámci jednoho textu, jednoho webu nebo v rámci hypertextových odkazů mezi několika weby. Pozorujte jejich logiku a rozmyšlejte, co Vaši žáci mohou zvládnout z hlediska jejich dovedností a časových omezení. Nezapomínejte, že úkolem žáků by nemělo být hledat vhodný výukový materiál (to je Vaše práce), ale cestu ke splnění vzdělávacího cíle. **Proveďte si tzv. analýzu úlohy – tzn. vyřešte si sami úlohu, kterou po žácích požadujete a pozorujte, kolik úsilí a času Vám dá vyznat se ve struktuře textu a dalších materiálů, ve**

strukturu webu, respektive v systému hyperlinků. Zaznamenejte si Váš „pokus“. Pokud myslíte, že nejste Vy sám vhodným experimentátorem pro řešení úlohy (protože se např. na webu dobře vyznáte a máte praxi při práci s ním), požádejte někoho jiného, kdo se v dané oblasti problému běžně nepohybuje (kolega, žák,...).

Úloha:

Chyby experimentátora při řešení:

Chyby navigačního systému:

Alternativní cesty k řešení:

Potřebný čas:

III.1D. Testování

Opakování látky pomocí testů a jiných způsobů cvičení (převážně s uzavřenými otázkami) se stává obecně při práci s počítačem oblíbenou metodou. Testy přístupné on-line jsou ovšem zpravidla souhrnné, nezabývají se z obsahové hlediska pouze jedním jevem. **Sledujte, zda jsou jednotlivé otázky skutečně zaměřené na opakování toho, co zamýšlíte a zaznamenejte si případné rozdíly.**

Plán opakování (vzdělávací cíl)	Zaměření otázek (obsah)
<u>Rozdíly</u>	

Poznamenejte si dále, jakým způsobem jsou otázky položené a rozvažujte, zda jsou Vaši žáci na takový způsob dotazování zvyklí. Sledujte, zda test umožňuje reflexi žáka, zda si žák může volit obtížnost, tempo, pořadí apod. a uvědomte si, zda to souhlasí se vzdělávacím cílem.

Proveďte si tzv. analýzu úlohy – tzn. vyřešte si sami úlohu a pozorujte, kolik úsilí a času na to musíte vynaložit. Zaznamenejte si Váš „pokus“. Pokud myslíte, že nejste Vy sám vhodným experimentátorem pro řešení úlohy (např. protože jste znalcem v oboru), požádejte někoho jiného, kdo se v dané oblasti problému běžně nepohybuje (kolega, žák,...).

Úloha:
Chyby experimentátora při řešení:
Chyby v zadání:
Potřebný čas:

III.1E. Multimedialita

Při práci s multimediálními materiály jsou vždy vyšší nároky na dostatečné soft a hardwarové vybavení. **Přesvědčte se předem o technické podpoře a vybavenosti všech použitých počítačů a zaznamenejte si případné nedostatky.**

--

Rozvažte, zda jsou multimediální materiály skutečně prospěšné pro efektivní dosažení vzdělávacího cíle. (Mnohdy je nadbytečnost audiovizuálních vjemů na škodu, protože rozptyluje pozornost žáků. Mnohdy ale pomůže jasnějšímu znázornění a usnadní cestu k správnému cíli. Sledujte např. funkčnost multimediálních materiálů, atraktivnost, relevanci, obtížnost při zacházení s nimi atd.)

--

III.1F. Vlastní publikování

Označte, který způsob publikování chcete vzhledem k vzdělávacímu cíli využít (lze vybrat více variant):

a) zapojení se do veřejné diskuse (diskusního fóra)	ANO / NE
b) vyvěšení souvislejšího textu v rámci nějakých webových stránek	ANO / NE
c) příspěvky do on-line časopisů, on-line novin a jiných on-line periodik	ANO / NE
d) vytváření vlastních webových stránek	ANO / NE
e) jiné způsoby publikování, uveďte jaké	

Sledujte, zda lze na posuzovaném webu publikovat způsobem, který jste vybrali. Zapište si, pokud jste našli nějaký problém, který by mohl zproblematizovat dosažení vzdělávacího cíle nebo mu zcela zabránit (např. dostatečné znalosti a dovednosti žáků pracovat tímto způsobem na Internetu, možnost zapojení všech žáků do práce apod.)

--

Pokud mají být publikování žáků pedagogicky přínosné, měli byste žáky vést k tomu, aby si za texty a další multimediální materiály, které zveřejní, nesli vlastní zodpovědnost. Zaznamenejte si, na co musíte dohlížet, aby byly splněny etické a estetické zásady projevů na Internetu (kontrola publikovaných materiálů – relevance, obsah, forma atd.; umístění publikovaných materiálů; partneři komunikace apod.):

--

III.1G. Kooperace – projektová výuka

Projektová výuka je při využívání webových stránek ve výuce v pomyslné hierarchii na nejvyšším stupni. Její příprava je založena na kooperaci obvykle více učitelů a více žáků a také na důsledné přípravě. V jejím rámci se obvykle využívá kombinace více bodů v oblasti III.1A. – III.1F a III.1H. Realizace celého projektu je časově i obsahově velmi náročná.

Je důležité rozmyslet si podrobně plán celého projektu podle všech didaktických zásad a uvědomit si, kterých možností využití při práci s webovými stránkami chcete využívat:

Fáze projektu (cíl dané fáze)	Plánovaná možnost využití webu
<i>Př.: volba tématu</i>	<i>Př.: vyhledávání zdrojů</i>

Dále postupujte jednotlivě podle naplánovaných možností využití webových stránek (body III.1A. – III.1F a III.1H).

III.1H. Jiné možnosti využití

Při neustálém vývoji ICT a jejich technických možností není možné stanovit všechny didaktické (resp. pedagogické) možnosti využití webových stránek ve výuce. Jestliže chcete využít webu jinak, než je výše uvedeno, **musíte si stanovit vlastní kritéria hledající odpověď na to, zda je vhodné využít ve výuce posuzovaného webu za účelem efektivního dosažení vzdělávacího cíle. Pročtěte si výše uvedené postupy v bodech III.1A – III.1G. a snažte se pracovat analogicky nebo obdobným způsobem.** (Příkladem může být provádění nějakých pokusů v simulovaných podmínkách na Internetu pro hodiny fyziky apod.)

III.2. Možná rizika a jejich odhalování patří k základním úkolům posuzování užitečnosti webových stránek. **Projděte si následující body představující možná rizika, s kterými se můžete při práci s webovými stránkami setkat. Jejich přítomnost může značně ohrozit efektivního dosažení vzdělávacího cíle. Zakřížkujte si ta z nich, která lze nalézt na právě posuzovaných webových stránkách (lze vybrat více variant):**

- Nevhodný nebo závadný text či jiný multimediální materiál (např. příliš odborný a složitý text, tendenční text, chybný text, weby extrémistických skupin, pornografické obrázky apod.)
- Přímý hypertextový odkaz na nevhodný nebo závadný text či jiný multimediální materiál
- Informační přesycenost
- Nestálost webové stránky a chyby při jejím zobrazování
- Absence základních orientačních prvků
- Chybná nebo značně nepřehledná navigace
- Nevhodné rozvržení zobrazované webové stránky
- Velké množství nevhodných komerčních prvků (reklamní bannery, spamy apod.) a jiných esteticky nevhodných prvků (e-shop nabídky, vtipy apod.)
- „Podezřelí“ či jinak nevhodní partneři při využívání komunikačních služeb
- Jiná rizika – napište jaká (během evaluace jste mohli všimnout něčeho, co je podle Vašeho soudu nevhodné nebo dokonce nebezpečné)

Na výše uvedená rizika jste již během evaluace mohli přijít, mnohá však mohla zůstat neodhalena. Nyní jste si je shrnuli. Jejich zohlednění je velmi důležité, proto si nyní **zaznamenejte, jaké důsledky by mohla tato rizika způsobit** (např. psychická deprivace žáka – při práci s příliš obtížnými materiály; ztráta času – při chybné navigaci apod.) Nepodceňujte tuto rozvahu, buďte raději spontánní než spoří!

IV. oblast – faktory rozhodovacího procesu

V předchozích třech oblastech evaluačního protokolu jste sesbírali mnoho informací o webové stránce, o níž uvažujete, že ji použijete jako vzdělávacího prostředku (učební pomůcky) za účelem dosažení vzdělávacího cíle výuky. Nyní je na Vás, abyste tato získaná data správně interpretovali a na základě této interpretace učinili závěrečné rozhodnutí.

Vaše rozhodování mohou ovlivnit následující faktory, které dále předkládáme ve formě otevřených otázek. **Projděte pečlivě následující otázky, čímž provedete analýzu dat získaných z tohoto evaluačního protokolu. Čím důsledněji budete promýšlet odpovědi, tím snadněji najdete argumenty pro Vaše závěrečné rozhodnutí.**

IV.1. Rozvažujte podle toho, co máte právě v hlavě (nepoužívejte aktivně u tohoto kritéria protokol ani posuzovanou webovou stránku). Jde o to získat na evaluovaný objekt jiný pohled, založený spíše na volných asociacích. Mohou se podkrýt vztahy a souvislosti, které nejsou z protokolu zřejmé.

IV.1A. Faktory vzdělávacího procesu považujeme při této evaluaci za klíčové a neměly by být ve větší míře ovlivněny tím, co Vás na webových stránkách zaujme. **Srovnejte si Vaše původní očekávání (co jste původně zamýšleli dělat) a možnosti, které může evaluovaný web poskytnout – hledejte v tomto shody a rozdíly** (všimněte si např. přiměřenosti úloh, možnosti řídit vzdělávací proces – z pozice žáků nebo učitele, možnosti kontroly apod.).

Nalezené shody

Nalezené rozdíly

IV.1B. Webovou stránku jste se rozhodli používat jako didaktický prostředek, konkrétně jako učební pomůcku.

Jak a čím posuzovaná webová stránka podporuje didaktické principy (jak ulehčuje a zefektivňuje Vaši práci a práci žáků)? Uveďte příklady:

**Jaké nedostatky musíte vzhledem k naplnění vzdělávacího cíle tolerovat?
Uved'te příklady:**

IV.2. Projděte si znovu tento protokol.

IV.2A. Napište největší potenciály (sílu) a nejnebezpečnější rizika (slabiny), pokud byste posuzované webové stránky použili jako učební pomůcky:

<u>Největší potenciály</u> <i>Př.: motivace, jinde nelze najít, ...</i>

<u>Nejnebezpečnější rizika</u> <i>Př.: málo počítačů, těžké texty,...</i>

Při malém počtu silných stránek (potenciálů) zvažujte, zda se využití právě této učební pomůcky vyplatí. Každé riziko obzvlášť vážně zohledňujte!

IV.2B. Hledejte všechny kontradikce, které vyplývají z evaluačního protokolu.

Rozpory mohou vznikat mezi dvěma i více kritérii. Zvláště stanovení vzdělávacího cíle výuky může být v rozporu s tím, jakých didaktických možností chcete využívat.

Rozpory mohou vznikat:

- mezi oblastmi (např. I.4A. vůči III.1.A);
- uvnitř jedné oblasti (např. I.3A. vůči I.3B);
- uvnitř jedné kategorie (např. III.1C).

Buďte při tomto úkolu trpěliví a důslední – můžete objevit didaktické chyby, jejichž odhalení je lepší v tomto momentě, než později při výuce!

U většiny problémů lze nalézt alternativní řešení, není tomu tak ale pokaždé.

Kde je rozpor	Problém	Možné řešení
<i>Př.: I.3A. a I.3B.</i>	<i>Malý počet PC</i>	<i>Nechat pracovat slabší žáky spolu</i>

Pokud je rozpor zásadního charakteru, musíte počítat s tím, že práci s posuzovanými webovými stránkami nebudete moci realizovat. Mnohdy sice můžete upravit např. vzdělávací cíl výuky, ale myslete na to, zda tím neutrpí celý vzdělávací proces. Nikdy nepřizpůsobujte vzdělávací cíl charakteru webu (viz úvodní teze)! Vzdát se včas dobře myšleného nápadu (použití ve vyučování web) je důkazem didaktické rozvážnosti a ne zbabělosti! Také mnoho malých rozporů a z toho plynoucích „ústupků“ nemluví pro kladné rozhodnutí se web použít.

IV.2C. Hledejte logické souvislosti, které vyplývají z evaluačního protokolu. Odhalujte tak další možná využití webové stránky za účelem efektivněji dosáhnout cíle. Postupujte obdobným způsobem jako u kritéria IV.1B. Logická souvislost může prostupovat i několika kritérii najednou, uvnitř i vně jednotlivých oblastí a kritérií.

Kde je souvislost	Co je nové	Další (neplánované) možnosti využití
<i>Př.: I.2. a III.1C.</i>	<i>Další texty</i>	<i>Využití dalších odkazů ke splnění vzd. cíle</i>

Neměňte v důsledku objevení nezamýšlených možností využití webových stránek vzdělávací cíl výuky. Snažte se jen s jejich pomocí zefektivnit dosažení cíle výuky.

IV.3. Evaluace webové stránky je téměř dokončena, zbývá Vám jen učinit závěrečné rozhodnutí. K dispozici máte relativně podrobný popis evaluovaného webu, který je zasazen do Vámi určeného pedagogického kontextu. V prvních třech oblastech zájmu jste si nasbírali potřebná data, ve čtvrté jste provedli interpretaci těchto dat. Po této náročné práci byste měli být schopni najít argumenty pro správné rozhodnutí, zda webovou stránku účelně použijete ve výuce.

IV.3A. Vyberte jednu z následujících variant:

- Posuzovanou webovou stránku použiji, neboť jsem neshledal žádné závažné problémy, které by potenciálně ohrozily dosažení vzdělávacího cíle.
- Posuzovanou webovou stránku použiji, ale existují zde určitá rizika, která by mohla dosažení vzdělávacího cíle potenciálně ohrozit. Na tyto negativní jevy je třeba při výuce myslet a jejich sílu pokud možno eliminovat.
- Posuzovanou webovou stránku použiji, ale na základě některých zjištění budu muset přepracovat I. oblast zájmu – tedy faktory vyučovacího procesu.*
- Posuzovanou webovou stránku nepoužiji, neboť se domnívám, že se její didaktické vlastnosti nehodí pro naplánovaný vzdělávací cíl výuky. Domnívám se však, že by se tohoto webu dalo použít v jiném didaktickém kontextu – s jiným vzdělávacím cílem, jinou skupinou žáků či jinak stanovenými kategoriemi vzdělávacího procesu.
- Posuzovanou webovou stránku nepoužiji, neboť jsem ji shledal pro vzdělávací účely jako zcela nevhodnou.
- Jiná možnost, napište jaká**:

IV.3B. Vámi vybraná varianta je výsledkem Vaší práce. Snažte se nyní výpovědního hodnotu Vašeho výsledku posílit tím, že položíte jeden či více argumentů vysvětlujících a obhajujících Váš výběr:

* Myslete na první úvodní tezi – nestanovujte vzdělávací cíl podle nabídky webové stránky, ale stanovte si nejprve vzdělávací cíl a potom zjišťujte, zda k jeho dosažení může evaluovaný web přispět!

** Myslete na úvodní teze a přesvědčte se, že Vámi vybraná alternativní varianta odpovídá logice tohoto evaluačního nástroje

Závěrem

Věříme že jste díky našemu evaluačnímu nástroji došli ke správnému rozhodnutí, ať už má jeho dopad ne využití webu výuce pozitivní či negativní charakter. Rozhodnutí o nepoužití webu může mít nakonec větší efekt než jeho použití za každou cenu.

Věříme také, že evaluace s tímto nástrojem byla pro Vás příjemná, ale hlavně přínosná. Budeme rádi, když k němu znova najdete důvěru a využijete ho.¹

Tento instrument byl vytvořen v roce 2005.

¹ Budu jistě vděčný za věcné připomínky k tomuto evaluačnímu nástroji a budu se snažit odpovědět na případné dotazy – turin@centrum.cz (Mgr. Filip Klobušický – autor nástroje).